

PERSONS WITH DISABILITIES IN THE REPUBLIC OF CROATIA: TRENDS AND PERSPECTIVES ON THE LABOUR MARKET

OSOBE S INVALIDITETOM U REPUBLICI HRVATSKOJ: TREND OVI I PERSPEKTIVE NA TRŽIŠTU RADA

PISKER, Barbara; RADMAN-FUNARIĆ, Mirjana & BIONDIĆ, Ivana

Abstract: *This paper focuses on the issue of employment and position on the labour market of persons with disabilities in the Republic of Croatia. The paper uses data from the Croatian Employment Service and the Institute for Expertise, Professional Rehabilitation and Employment of Persons with Disabilities based on which the structure and movement of employed and unemployed persons with disabilities in a period from 2005-2021 has been calculated.*

Key words: *persons with disabilities, employment, unemployment*

Sažetak: *Ovaj rad fokusira se na problematiku zapošljavanja i položaja na tržištu rada osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Korišteni su podaci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom temeljem kojih su izračunate struktura i kretanje zaposlenih i nezaposlenih osoba s invaliditetom u razdoblju od 2005. – 2021. godine*

Ključne riječi: *osobe s invaliditetom, zaposlenost, nezaposlenost*

Authors' data: Barbara, Pisker, doc.dr.sc. Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, Požega, bpisker@vup.hr; Mirjana, Radman-Funarić, doc.dr.sc. Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, Požega, radmanfunaric@vup.hr; Ivana, Biondić, student, Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, Požega, ibiondic@vup.hr

1. Uvod

Osobe s invaliditetom ranjiva su skupina u svakom društvu, često izložena stereotipima, diskriminaciji i predrasudama koje otežavaju njihovu integraciju u aktivan društveni život, a posebice u svijet rada. Premda invalidnost sama po sebi nije obilježje osobe već skup faktora koje kreira šire društveno ozračje (etiketiranje), složena društvena mreža sačinjena od negativnih društvenih stavova (stigmatiziranje)[1], prostornih i kulturoloških barijera, uključujući norme, dostupnost usluga i programa te često trajna društvena isključenost rezultira dubokom socio-ekonomskom degradacijom i odbacivanjem iz svih sfera društvenog života, posljedično zaposlenja i rada [2], [3].

Zakon o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN 64/01) [4] propisuje način prikupljanja, obrade i zaštite tajnosti podataka o osobama s invaliditetom. Registar se vodi u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo, a počeo je s radom 2002. godine. Prema navedenom Zakonu „invaliditet je trajno ograničenje, smanjenje ili gubitak sposobnosti (koje proizlazi iz oštećenja zdravlja) neke fizičke aktivnosti ili psihičke funkcije primjerene životnoj dobi osobe i odnosi se na sposobnosti, u obliku složenih aktivnosti i ponašanja, koje su općenito prihvaćene kao bitni sastojci svakodnevnog života“ [5]. Premda manjina, sukladno procjenama Ujedinjenih naroda problem invalidnosti je mnogo rašireniji nego što se inače misli: od deset stanovnika svake zemlje bar je jedan u izvjesnoj mjeri osoba s invaliditetom. U Republici Hrvatskoj taj je udio i veći jer osobe s invaliditetom čine oko 15% ukupnog stanovništva [5].

2. Osobe s invaliditetom na tržištu rada u Republici Hrvatskoj

Prema podacima Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje [6] u 2021. godini ukupno je zaposleno 151.439 osoba u Hrvatskoj, od toga 2.740 osoba s invaliditetom (oko 1,8%). Veći je postotak zaposlenosti žena (45,5% od ukupno zaposlenih osoba s invaliditetom), nego što je udio žena s invaliditetom (42,84% od ukupnog broja osoba s invaliditetom).

Međutim, udio zaposlenih muških osoba s invaliditetom u ukupnom broju zaposlenih tijekom 2021. je veći i iznosi 2,3%, dok je udio ženskih osoba 1,4%. Od ukupnog broja zaposlenih osoba s invaliditetom 96,7% osoba zaposleno je na temelju zasnivanja radnog odnosa, a 3,3% na temelju drugih poslovnih aktivnosti (registriranje trgovačkog društva, obrta, ugovor o djelu i dr.). U 2021. godini u Hrvatskoj je registrirano 125.715 nezaposlenih osoba, a 6.179 su osobe s invaliditetom (4,9%) [6]. Prema objavljenim podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u izvješćima o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj [9] u Hrvatskoj je 2007. godine bilo 475391 osoba s invaliditetom. Broj osoba s invaliditetom u razdoblju od 2007. do 2021. godine povećao se za 23,3% (tablica 1) tako da je njihov broj 2021. godine dosegao 586.153 [7]. Udio muškaraca u odnosu na broj žena s invaliditetom je 60:40%.

Godina	Broj osoba s invaliditetom	Stanje na dan	Muški		Žene	
			Broj	%	Broj	%
2007.	475391	1.5.2007.	282948	59,52	192443	40,48
2008.	488312	27.11.2008.	290342	59,46	197970	40,54
2009.	511080	14.12.2009.	305418	59,76	205662	40,24
2010.	529103	13.12.2010.	316557	59,83	212546	40,17
2012.	518081	12.1.2012.	311995	60,22	206086	39,78
2013.	520437	17.1.2013.	313217	60,18	207220	39,82
2014.	510274	30.1.2014	308060	60,37	202214	39,63
2015.	508350	12.3.2015	306614	60,32	201736	39,68
2016.	511094	14.03.2016.	307505	60,17	203589	39,83
2017.	511850	14.3.2017	307934	60,16	203916	39,84
2019.	511281	3.5.2019.	307647	60,17	203634	39,83
2020.	582428	23.9.2020	334816	57,49	247612	42,51
2021.	586153	9.9.2021.	335050	57,16	251103	42,84

Tablica 1. Broj osoba s invaliditetom u razdoblju od 2007. do 2021. godine u Hrvatskoj, prema dostupnim javno objavljenim podacima, Izvor: Autori prema podacima HZJZ, Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj [8], [9], [10].

3. Podaci i metode

Podaci o broju zaposlenih i broju nezaposlenih osoba s invaliditetom prikupljeni su od Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Podaci su dostupni od 2005. do 2021. godine. Podaci o broju osoba s invaliditetom prikupljeni su od Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo koji su dostupni tek od 2007. godine. Podaci za 2011. i 2018. godinu nisu objavljeni.

U radu je korištena statistička analiza dinamičke promjene [11] zaposlenih i nezaposlenih osoba s invaliditetom u razdoblju od 2005. do 2021. godine s ciljem praćenja promjene broja zaposlenih i nezaposlenih. Izračunati su udjeli broja zaposlenih u ukupnom broju osoba s invaliditetom te udjeli broja nezaposlenih u ukupnom broju osoba s invaliditetom u postotku. Također, izračunati su statistički koeficijenti koji pokazuju odnos broja nezaposlenih osoba s invaliditetom na jednu zaposlenu osobu s invaliditetom.

4. Prikaz rezultata i diskusija

Broj zaposlenih i nezaposlenih osoba s invaliditetom u Hrvatskoj u razdoblju od 2005. do 2021. godine prikazani su u Tablici 2., stupac 2 i stupac 5 [12],[13].

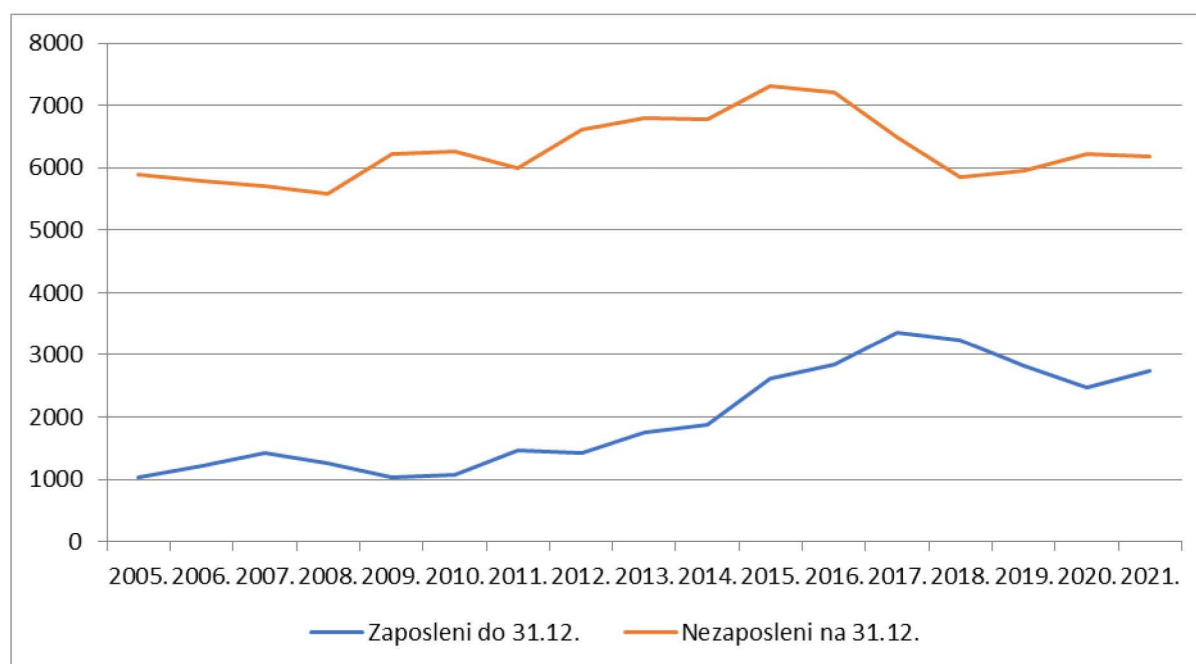
Godina	Zaposleni do 31.12.	Indeks promjene u odnosu na prošlu godinu	Udio zaposlenih osoba s invaliditetom na 100 osoba s invaliditetom	Nezaposleni na 31.12.	Indeks promjene u odnosu na prošlu godinu	Udio nezaposlenih osoba s invaliditetom na 100 osoba s invaliditetom	Broj nezaposlenih na jednu zaposlenu osobu s invaliditetom
1	2	3	4	5	6	7	8
2005.	1034	...	...	5892	...	...	5,7
2006.	1211	117,12	...	5790	98,27	...	4,8
2007.	1423	117,51	0,30	5703	98,50	1,20	4,0
2008.	1267	89,04	0,26	5579	97,83	1,14	4,4
2009.	1028	81,14	0,20	6215	111,40	1,22	6,0
2010.	1080	105,06	0,20	6255	100,64	1,18	5,8
2012.	1421	97,00	0,27	6607	110,26	1,28	4,6
2013.	1744	122,73	0,34	6789	102,75	1,30	3,9
2014.	1877	107,63	0,37	6783	99,91	1,33	3,6
2015.	2613	139,21	0,51	7303	107,67	1,44	2,8
2016.	2853	109,18	0,56	7204	98,64	1,41	2,5
2017.	3366	117,98	0,66	6497	90,19	1,27	1,9
2019.	2820	87,28	0,55	5948	101,80	1,16	2,1
2020.	2475	87,77	0,42	6231	104,76	1,07	2,5
2021.	2740	110,71	0,47	6179	99,17	1,05	2,3

Tablica 2. Zaposlene i nezaposlene osobe s invaliditetom od 2005. do 2021. godine, Izvor: Autori prema podacima HZZ [12], [13], [14].

Objavljeni podaci pokazuju da se zaposlenost i nezaposlenost osoba s invaliditetom u pravilu povećala od 2005. do 2021. godine s oscilacijama tijekom navedenog razdoblja (Grafikon 1). Povećanje zaposlenosti ne prati u svakoj godini smanjenje nezaposlenosti osoba s invaliditetom. U godina globalne financijske krize 2008. godine u odnosu na prošlu broj zaposlenih (Tablica 2, stupac 3) pao je za 11%, a 2009. godine za dodatnih 9%.

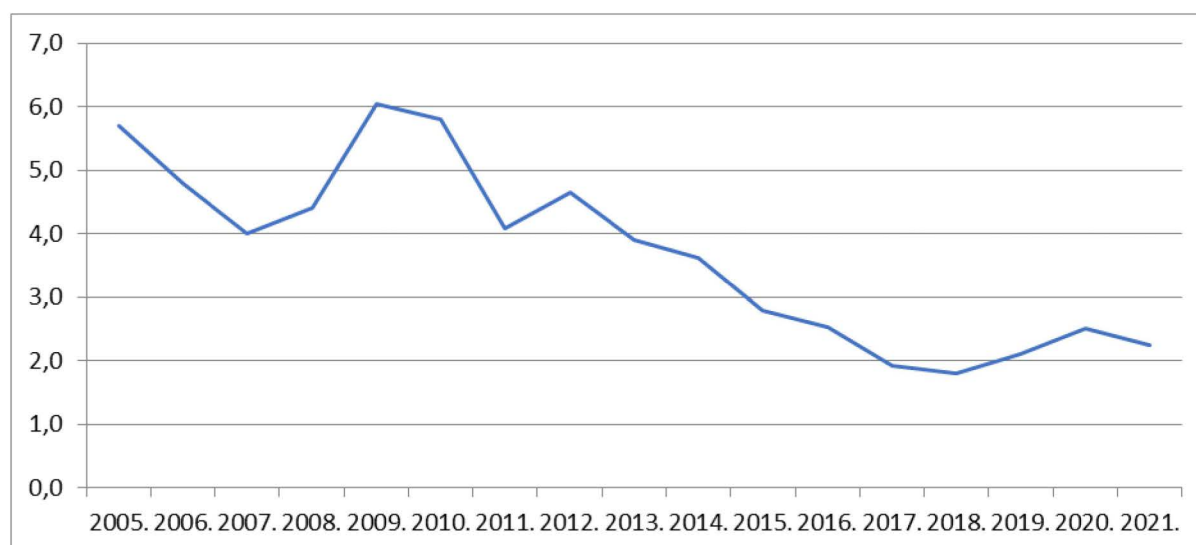
U godinama krize nezaposlenost osoba s invaliditetom se povećavala. Od 2013. godine zaposlenost osoba s invaliditetom bilježi pozitivne pomake. Međutim, nastupanjem pandemije COVID-19 osobe s invaliditetom ponovo su na udaru nezaposlenosti dok 2021. godina pokazuje ponovni oporavak tržišta rada za osobe s invaliditetom. Udio zaposlenih osoba s invaliditetom u ukupnom broju osoba s invaliditetom pokazuje gotovo isti trend. 2007. godine taj udio je iznosi 0,3%, smanjio se u vrijeme financijske krize, a od 2013. godine ponovo se oporavlja, tako da 2021. godine zabilježena 0,47% zaposlenost osoba s invaliditetom (tablica 2, stupac 4). Na drugoj strani udio nezaposlenih osoba s invaliditetom u ukupnom broju osoba s invaliditetom (tablica 2, stupac 7) smanjen je sa 1,2% 2007. godine na 1,05,

2021. godine. Povećanje udjela nezaposlenih osoba s invaliditetom u doba financijske krize nastavljeno je niz godina poslije.

Grafikon 1. Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti osoba s invaliditetom od 2005. do 2021. godine, Izvor: Autori prema podacima HZZ [12], [13], [14].

Promatrajući direktan odnos zaposlenosti i nezaposlenosti osoba s invaliditetom prisutan je optimističan trend. Broj nezaposlenih na jednu zaposlenu osobu s invaliditetom smanjuje se od 2005. godine iz godine u godinu. Tako je taj broj 2005. godine iznosio 5,7 nezaposlenih po jednom zaposlenom, a 2021. godine 2,3 kako je prikazano u tablici 2, stupac 8 i grafikonu 2.

Grafikon 2. Broj nezaposlenih osoba s invaliditetom na jednu zaposlenu osobu s invaliditetom, Izvor: Autori prema podacima HZZ [12], [13], [14].

Rezultati analize prikazane u Grafikonu 2. prate pozitivne trendove u razdoblju od 2005. – 2021. godine pokazujući kako se broj nezaposlenih osoba s invaliditetom na

jednu zaposlenu osobu s invaliditetom progresivno smanjuje. Zamjetan je trend usporavanja u razdoblju velike ekonomske krize 2008. – 2011., te diskrepancija u razdoblju 2020. godine u vrijeme pandemije COVID-19 ukazujući na pritiske koje na zaposlenost osoba s invaliditetom imaju velike socio-ekonomske promjene, a koje se posljedično odražavaju i na tržište rada te primarno pogađanju ranjive društvene skupine.

5. Zaključak

Osobe s invaliditetom čine značajnu skupinu hrvatskog društva koja je često nevidljiva u različitim aspektima društvenog života. Društvena isključenost i stigmatizacija deprivira osobe s invaliditetom sudjelovanja u nizu društvenih sfera: primjerene razine obrazovanja, konkurentnog položaja na tržištu rada, te posljedično teže zapošljivosti i uskraćivanja prava na rad. Ovako nepoželjan položaj osoba s invaliditetom na tržištu radne snage dovodi do daljih i dubljih strukturalnih socio-ekonomskih posljedica koje se prelijevaju u okvir sustava socijalne skrbi (nesigurnost, ugrožena egzistencija, siromaštvo).

Rezultati analize predstavljene u radu pokazuju pozitivan trend zapošljavanja osoba s invaliditetom na hrvatskom tržištu rada od 2005. – 2021. godine. Poslodavci sve češće odlučuju zaposliti osobe s invaliditetom te im dati priliku za samoostvarenje na tržištu rada kroz zaposlenje i karijeru kao bitne sastavnice dostojanstva svakog pojedinca. Biti zaposlen, raditi i doprinostiti zajednici (a ne ovisiti o nečijem milosrđu) važan je aspekt u životu svakog pojedinca. Rad i zaposlenje predstavlja izvor egzistencije, samopouzdanja, profesionalnog razvoja, društvenih kontakata te općenito izvor kvalitetnije i bolje životne perspektive u svakom pogledu koju želimo svi, bez obzira na različitosti.

Isključivo kvantitativni pristup korišten u analizi podataka ograničavajućeg je opsega i ne može u potpunosti opisati prepreke i izazove s kojima se osobe s invaliditetom susreću na hrvatskom tržištu rada, što autorice smatraju ograničenjima ovoga rada. Buduća istraživanja u predmetnom području stoga ciljaju kvalitativne istraživačke metode, usmjerene ka ključnim interesnim dionicima procesa uklanjanja prepreka punoj integraciji osoba s invaliditetom na tržište rada koji osim osoba s invaliditetom uključuju poslodavce te kreatore i donositelje odluka u ovom području.

6. Literatura

- [1] Leburić, A.; Čokolić, S. & Žaja, S. (2013). *Invalidnost tolerancije*, Redak, 978-953-336-031-7, Split
- [2] Babić, Z.; Leutar Z. (2010). Položaj osoba s invaliditetom na tržištu rada. *Socijalna ekologija*, Zagreb, 19 (2), str.195-214. 1849-0360 (Online)
- [3] Leutar, Z., Buljevac; M. (2020). Osobe s invaliditetom u društvu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zavod za socijalni rad, 978-953-270-123-4, Zagreb

- [4] Zakon o hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN 64/01). *Dostupno na:* <https://www.zakon.hr/z/1293/Zakon-o-Hrvatskom-registru-o-osobama-s-invaliditetom> *Pristup:* 15-02-2022
- [5] Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2020) Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2019. godinu, *Dostupno na:* https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2021/02/Ljetopis_Yerabook_2019.pdf *Pristup:* 31-01-2022
- [6] Hrvatski zavod za zapošljavanje, HZZ (2022), *Dostupno na:* https://www.hzz.hr/content/stats/statistike-invaliditet/HZZ_Izvjesce-o-radu-u-OSI-2021.pdf *Pristup:* 31-03-2022
- [7] HZJZ (2021) Izvješće o osobama s invaliditetom u Hrvatskoj, *Dostupno na:* https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2021/10/Invalid_2021.pdf *Pristup:* 02-03-2022
- [8] HZJZ (2019) Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, *Dostupno na:* https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/05/Osobe_s_invaliditetom_2019.pdf *Pristup:* 05-03-2022
- [9] HZJZ (2018) Izvješće o osobama s invaliditetom u Hrvatskoj od 2007. do 2016. *Dostupno na:* <https://www.hzjz.hr/periodicne-publikacije/izvjesce-o-osobama-s-invaliditetom-u-hrvatskoj-2015/> *Pristup:* 03-02-2022
- [10] HZJZ (2017) Izvješće o osobama s invaliditetom u Hrvatskoj, *Dostupno na:* https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2016/04/Invalidi_2017.pdf *Pristup:* 03-02-2022
- [11] Radman-Funarić, M. (2018). *Uvod u gospodarsku statistiku, Tko kaže da lažem? u potpisu–Statistika*, (Online) VUP, 978-953-7744-39-7, Požega, *Dostupno na:* <https://repozitorij.vup.hr/islandora/object/vup:1297>
- [12] Hrvatski zavod za zapošljavanje, HZZ (2022) Izvješće o aktivnostima hrvatskoga zavoda za zapošljavanje u području zapošljavanja osoba s invaliditetom u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2021. godine, *Dostupno na:* https://www.hzz.hr/content/stats/statistike-invaliditet/HZZ_Izvjesce-o-radu-u-OSI-2021.pdf *Pristup:* 05-03-2022
- [13] Hrvatski zavod za zapošljavanje, HZZ (2015) Izvješće o aktivnostima hrvatskoga zavoda za zapošljavanje u području zapošljavanja osoba s invaliditetom u razdoblju od 01. siječnja do 31. prosinca 2014. godine, *Dostupno na:* https://www.hzz.hr/UserDocsImages/Izvjesce_Osobe_s_invaliditetom_20143112.pdf *Pristup:* 05-03-2022
- [14] Hrvatski zavod za zapošljavanje, HZZ (2022) Izvješće o aktivnostima hrvatskoga zavoda za zapošljavanje u području zapošljavanja osoba s invaliditetom u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2021. godine, *Dostupno na:* https://www.hzz.hr/content/stats/statistike-invaliditet/HZZ_Izvjesce-o-radu-u-OSI-2021.pdf *Pristup:* 05-03-2022